

SYSKONEN KNUTSSON

För att komma rätt i ett försök att teckna ner storyn om syskonen Knutsson från Udden, måste man gå mycket längre tillbaka i tiden. Ända till året 1877. Då föddes i Lillviken en flicka, som sedermera skulle komma att få en oerhörd inverkan på syskonskarans utveckling.

Anna Olovsdotter hette hon och hon växte också upp i en stor syskonskara, som nummer tre av nio stycken. Hon var äldst av flickorna, och fick tidigt ta ansvar. Hon präglades säkert redan då till en person med fin känsla för samhörigheten inom familjen.

1898 gifte hon sig med Olov Sundqvist, son till "Jens-i-Holma" på Lillholmen i Havsnäs. Makarna fick fem döttrar och en son, sonen dog tidigt, och 1915 dog maken, "Fiskar-Olle".

Hon blev då lämnad ensam med flickorna på Udden i Havsnäs. Där hade hon och maken byggt upp ett litet torp, för pengar maken fått för försäljning av sin ärvda skogsslott, när skogsruschen började.

Hon fostrade upp barnen, och efterhand kom de ut i tjänst och lämnade boet. När den yngsta var elva år, 1920, tog "Fiskar-Olles-Anna", som hon då kallades, tjänst först en vinter på Lillholmen. Sedan i Alanäset, hos förvaltaren Arbman på Lugnviksgården. Där tjänade hon som piga i gård och fäbod fram till år 1926.

Då kom hon, efter en vinter hos Söderlund i Havsnäs, tillbaka till Lillholmen. Där hade Magnus Mikkiasson blivit änkeman med fem små barn. Den barnkullen hjälpte hon till att fostra fram till april 1932.

Under tiden hade hennes äldsta dotter, Anna, gift sig med Josef Knutsson från Järvsand. Hon, den yngre Anna, blev mor till vår syskonskara, fyra pojkar, varav en, Hans-Allan, dog som spädbarn, samt tre flickor. Far och mor bodde omväxlande på Järvsand och Udden, permanent på Udden från 1931.

Bägge var varmt religiösa, och deltog i missionsföreningens arbeten. Far angreps först av spanska sjukan, när han var ca 21 år, och sedan av sömnsjuka. Hans vacklande hälsa, bekymren med en växande familj i dåtidens fattig-Sverige, gjorde naturligtvis, att familjens livsvillkor var väldigt hårda. Sedan far angripits av tuberkulos, dåtidens gissel för fattiga människor i dåliga bostäder, dog han på våren 1932.

Mamma väntade då sitt sjunde barn, mig. Jag föddes i juli på pappas födelsedag, den 16:e. Och kristnades till Josef Alvar.

Hur svårt livet blev för mor, kan man ju bara ana. Äldsta barnet elva år, brist på all livets nödtröft i form av mat och kläder. Inga sociala instanser att vända sig till. En ko, några får och ett dussin höns bildade grunden för överlevnad.

Så blev mamma själv sjuk i tuberkulos, och hamnade periodvis på Solidens sanatorium i Östersund. Det förhållandet, att hon säkert själv svält, för att vi barn skulle få äta oss mätta, bidrog säkert till att hon blev sjuk. På hösten 1938 dog hon på sanatoriet.

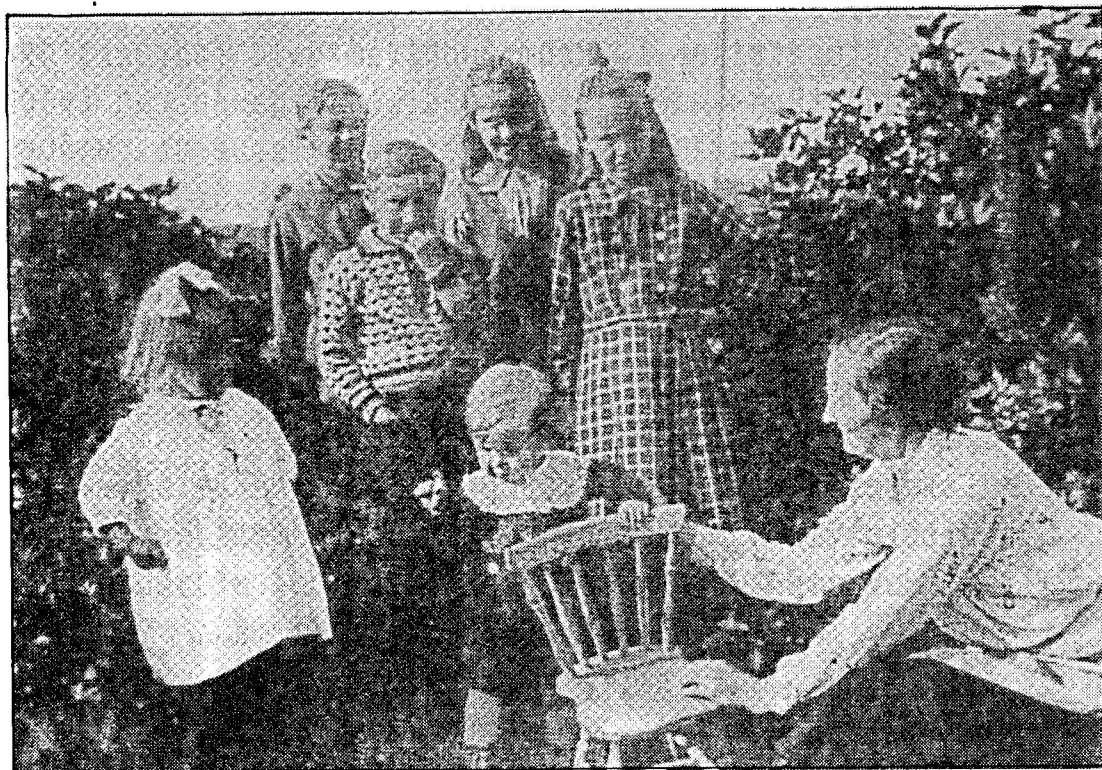
Mormor, "Fiskar-Olles-Anna", hade när far dog flyttat hem till mamma och oss syskon på Udden. Hon axlade som en helt naturlig sak ansvaret för oss när mamma dog. Och såg till, att inte kommunpamparna skingrade oss till olika fosterhem.

Hon tog på sig alla former av arbeten för att, tillsammans med torpets produkter, kunna skaffa mat och kläder åt oss. Tidigt fick alla lära sig att hjälpa till efter vars och ens förmåga. Mormor bakade pickebröd, ibland hemma i bakstugan, ibland i andra gårdar. Ibland gick hon! till andra byar och hjälpte till att baka.

Eller så åtog hon sig klädtvätt åt den tidens bya-herrskap. Kokade kläderna i lutgrytan nere vid sjön, sköljde tvätten i öppen sjö eller isvak. Att värken satte sig i lederna är självklart, och det, tillsammans med svåra beneksem och svåruthärdlig fattigdom, gör, att hennes prestation i dagens välfärdssamhälle verkar helt otrolig.

Att många arbetsgivare tyckte, att hennes begärda dagpenning, från början femtio öre, senare en krona, var för hög, gjorde säkert inte livet lättare. Hur väl minns jag inte hennes kalkylerande, när hon räknade slantarna från äggförsäljning och dagsverken och hennes bedömningar av vad de måste användas till.

För att kunna fortsätta berättelsen, så krävs en liten personifiering av vår syskonskara. Jag tror att förekommande data skall vara riktiga. Om det i något fall så inte skulle vara, får ev läsare ha överseende. Här är vi alltså, från den äldste till den yngste.

Erik TAGE

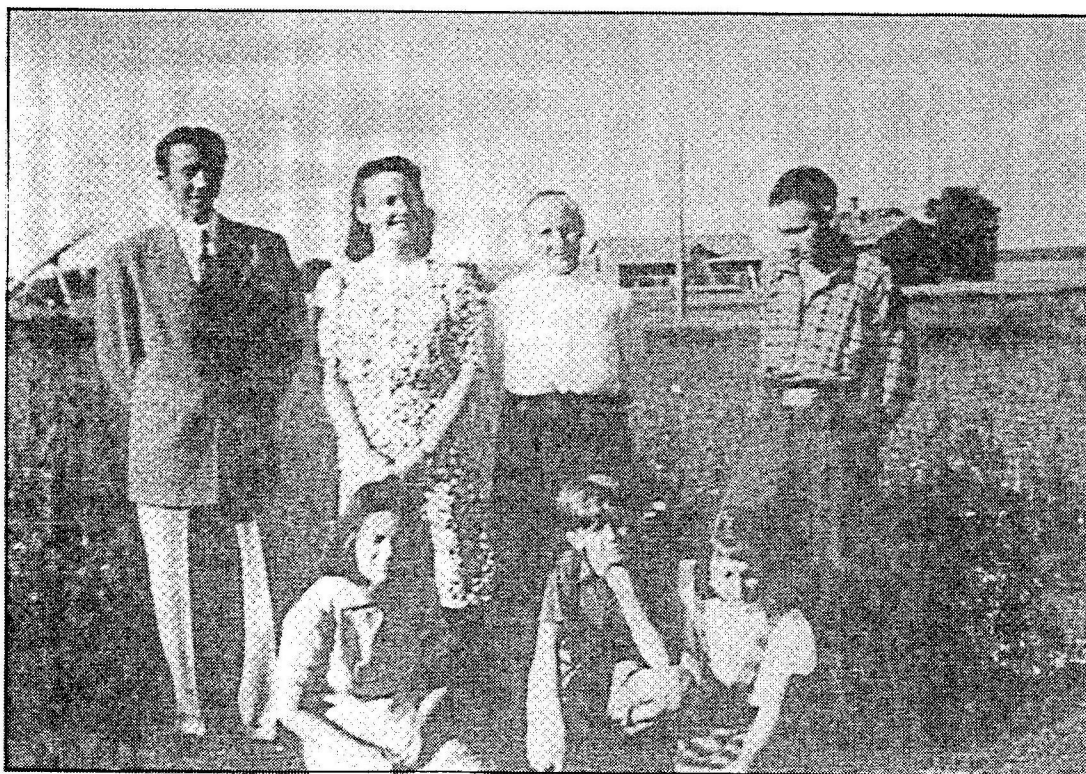
Äldst, 21 03 13. Tidigt otursförföljd i livet. Bröt ena benet vid fyra års ålder och hamnade på Östersunds lasarett andra halvåret 1925. Ett och ett halvt år senare blev det åter en vistelse där i åtta månader, likaså åren 1932, 33 och 34, kortare och längre sejourer. Benet blev stelopererat.

Små- och folkskola gick han dels i Järvsand, dels i Havsnäs. Efter avslutad försättningsskola tog han hösten 1937 tjänst som frisörlärling hos "Barbis" i Strömsund. Bodde då hos moster Rosa och morbror Pelle. Lärlingstiden avbröts sommaren 1938 av att han, vid ett besök hemma på Udden - under kurragömmalek med oss små! - ånyo bröt av sitt ben.

När det läkt igen, fortsatte han sin frisörutbildning. Ömsom i Strömsund, ömsom i Hoting fram till 1945, då han for till Arvidsjaur. Efter en kort avstickare till Jörn köpte han och en kamrat en egen salong i Arvidsjaur.

Efter ett år sålde de salongen, och Tage mönstrade ombord på MS Akka och seglade som mässuppassare på kontinenten och Amerika ett år. Därefter åter frisör i Strömsund fram till februari 1949 då han fick benröta. På den fick han tillbringa nästan två år ömsom på Ströms sjukstuga, ömsom på Östersunds lasarett. Men Tage "kom alltid igen"... Fortsatt stående arbete var otänkbart, så han tog tjänst inom radioteknikbranschen hösten 1950 i Bromma. Sista julen på Udden det året för hans del. Han arbetade på olika företag i Sundbyberg fram till 1975. Då blev han sjukskriven och så småningom fick han pension.

Elsa kom in i Tages liv 1951, och året efter gifte de sig. Semesterrarna har alltid varit vikta för Udden, och numera har de eget sommarställe i Havsnäs. Fisket, oftast i Flåsjön, oftast tillsammans med Bengt, ibland var vi alla tre tillsammans på Flåsjön, Ursvattnet eller Fåna, har varit Tages främsta fritidsintressen.

Anna INGEGERD

Äldsta flickan, 22 12 26. Småskola i Järvsand, sedan Havsnäs skola fram till examen i klass sex. Hemma på Udden till hösten 1940, då hon fick anställning på Höstsol i Täby. Under åren mellan skolan fram till dess var hon mormor behjälplig att sköta om hus och hem och oss småsyskon.

Det blev bara en kort tid på Höstsol, eftersom hon drabbades av lungfel och blev inlagd på Solliden vintern 1941. Blev där några månader, var sedan hemma på Udden - fränsett kontrollresor till Solliden - till hösten 1943. Då blev det åter en vistelse på Solliden under några månader. Hemma över julen, men inlagd igen fram t o m juli 1944. Hemma ett år, därefter ett år som barnsköterska i en familj i Östersund. Följde med Berta till Nordanåsby 1946, och skötte hushållet där.

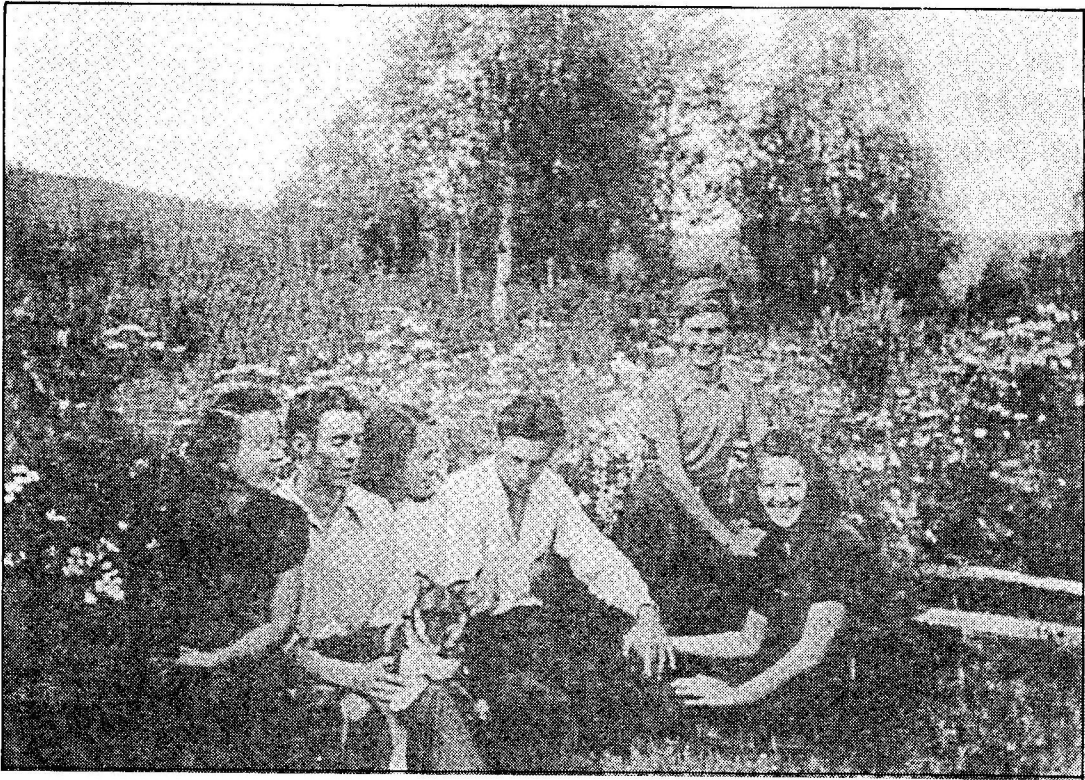
Läsåret 1947-48 utbildade hon sig till barnsköterska i Sundsvall. Hösten 1948 tjänst som sådan ett år framåt i Örnsköldsvik. Sedan åter till Nordanåsby som barnsköterska hos Berta. Gifte sig med Joel 1952.

Bodde först "västat", sedan i domänverksägd skogsarbetarebostad. Under Nordanåstiden får de tre barn, Anders, Katarina och Asa. Sedan flyttade familjen till Betsele. Några år senare till Strand sedan till Vännäsby. Och så köper de hus i Vännäs. Med utsikt över vatten ... Och där finns de alltså.

Efter flyttningen från Betsele började Ingegerd plugga. Vuxengymnasium och förskollärareutbildning. Efter det tjänst som förskollärare i Vännäs ett antal år.

Många har turerna hem till Havsnäs blivit genom åren. Släktsammankomster på Udden. Fisketurer med Bengt, mig och Valter. At andra hållet har det också blivit många resor. Under Nordanåstiden bodde jag hos dem en vår - flottningsarbete i Lögdeälven - och en höst/förjulsvinter-huggning. Plus några års älgjakter!

Förhoppningsvis skall det bli många turer än!

BERTA Linnea

Nummer tre i skaran, 25 04 25. Född i Järvsand. Började skolan i Havsnäs, men drabbades höstterminen i klass två av tillväxtrubbning i vänster höft. Vilket blev början till många problem genom åren framåt.

Våren 1935 fick hon TBC i höften, och efter en tids vistelse på Östersunds lasarett, flyttades hon till Solhem utanför Borås. Där blev hon kvar under två år, med väldigt lite skolundervisning. Hon kom hem våren 1937. Läste, med hjälp av Tages och Ingerds böcker in vad hon förlorat, och "tentade" för magister Källberg direkt upp till klass sex. Sammanlagt alltså ca tre års utbildning i folkskola.

Efter skolan, tonårstiden, ömsom på Udden, ömsom på Solhem. Där var hon julen 1938, julen efter mammas död.

Meningen var, att hon skulle utbildas till modist vid vanföreanstalten i Härnösand, Det blev - tack och lov! - inte så, Däremot en operation av höger ben, så att benen blev lika långa.

Så fick hon chansen, läsåret 1943-44, att läsa in kunskaper för att tenta till småskoleseminariet i Lycksele. Och tala om spirit! Med okuvlig energi klarades den saken, realskolekompetens, på en vinter. Och seminariestudierna gick också bra. Det var nog en av mormors stoltaste stunder, när hon var med i Lycksele på Bertas examen.

Under åren 1945-54 var hon lärare i Nordanåsby - ett år i Siden-sjö. Under den tiden träffade hon Valter, och i augusti 1949 gifte de sig. Sonen Lars Åke föddes våren 1950.

Valter var delägare i en buss och mjölkbilslinje. 1954 flyttade de till Aspeboda, där Berta fått tjänst. Valter arbetade i Falun på bilverkstad fram till sin pensionering.

Somrarna med oss andra syskon stärktes genom semestervistelser, påsk- och andra storhelgsresor till Udden. Fisketurer med Bengt och mig, gemensamt jobb på Udden.

Ändå mer samvaro blev det, sedan de byggt sig en sommarstuga på Udden. Där de, efter Valters pension, vistades hela sommaren. Samlingsplats för många glada släktträffar genom åren! - Valter dog hösten 1986.

Men i stugan på Udden finns Berta på somrarna, och den är även nu en viktig träffpunkt för både vår och yngre generationer...

Mellerstbarnet, 27 02 18. Första vintrarna på Järvsand, från fjärde året på Udden. Små- folk- och fortsättningskola i Havsnäs.

Kom i och efter skolan med i juniorföreningen, där också alla systerarna var med. Lärde sig spela gitarr, och denna talang, kombinerad med en härlig sångröst, gjorde honom genom åren till många tillställningars medelpunkt.

Bent och jag var de två som hade turen att få vara friska genom uppväxtåren. Och som kom att få vara tillsammans väldigt mycket, såväl i arbete som under fritid.

Under hans tonår var det svårt att få arbete. Så han var väl den, som var mormor mest behjälplig med grövre sysslor. Ved och vatten, slätter, ladugård. Han hjälpte också ofta till att baka, kavlade och gräddade.

Så småningom dök en del arbetstillfällen upp. Han slog tegel på Udden en sommar, 1944. Högg sen timmer åt Olle Edman, och arbetade med ledningsarbeten åt televerket två säsonger 1946-47.

Hela tiden fiskade han, först med Bergström, senare med mig eller Alrik. Och så spelade han, blev med i ett spelgäng, Seths. Bildade senare med Bertil Holmgren dansbandet Berth Erlings.

Han gjorde lumpen 1948-49. Friade nästgårds - som jag! - och förlovade sig midsommaren 1949 med Anna-Britta. Vokalist i gänget... Efter lumpen blev det skogshuggning på vintrarna. Brattberget 1949-50 åt Guld-Kalle. Klingerberget 1951-52 åt Pelle Söderlund. Mellanliggande somrar jobb på cementvarufabriken i Lövberga.

Ismätning åt Vattenfall från 1951 några vintrar som deltidarbete. Från 1953 med flottningen i Flåsjön varje sommar till slutet av femtiotalet. Gifte sig 1950. Samma år föddes sonen Hans, och tre år senare dottern Maud. Bodde första åren efter giftermålet på övervåningen hos "Oskar-Målars".

Fortsatt huggningsarbete på vintrarna - spelning på helgerna! - hela femtiotalet. Graninge vid Stormyren 1953-54. Domänverket i Dundervattnet, Henriksson och Holmens i Fågelberget och Sjulsåsen, SCA i Havsnäs 1955-59.

Köpte Arvids hus 1955 och flyttade dit. När Hasse och Maud var små, var mormor ofta hos Anna-Britta och Bengt som "syttare". Förmodligen "det mesta hon lekt" i hela sitt liv, och aldrig hade hon väl haft så roligt.

Från 1960 blev Bengt fast anställd hos SCA, och 1962 utbildades han till skogsrättare i Stavre. Därefter rättartjänst, först i Lövberga, sedan hos mig i Alanäs. Från 1971 blev han skogsfaktor och lokalplanerare på Alanäs-Högbynäs. Under alla åren var han väldigt engagerad i socialt arbete i kommunen. Våren 1968 föddes sista barnet, sonen Tryggve.

Vi arbetade väldigt mycket tillsammans, och länge kommer man att kunna se spåren av hans planeringar för drivning och skogsvård. Eller köra någon av alla de vägar han stakat.

Jakten och fisket var stora intressen. Många älgar blev det, bl a en guldhorning. Och otaliga storrödingar och annan fisk ur Flåsjön, fjällfisk från många vatten.

Han var alltid väldigt omtänksam mot familj, släkt och vänner. Renoverade sitt hus, köpte sportstuga i Ursvattnet. Hjälpte barnen med sommarställen på Udden. Han var den, som alla kunde gå till med sina bekymmer Kanske tog han på sig alltför stora bördor.

Han gick bort 88 03 13

Minnena från alla våra gemensamma upplevelser kommer alltid att följa mig. Var jag går, i skogar, berg och dalar

HANS-ALLAN

1928 11 20, död 1928 11 27

GUNVOR Elisabet

Näst yngst, 30 04 17. Efter pappas död växte hon upp på Udden, var väl min mesta lekkamrat. Hon gick i skolan i Havsnäs fram t o m sjätte klass. Med benäget bistånd bl a av magister Källberg ordnades det så, att hon fick börja i realskolan i Strömsund.

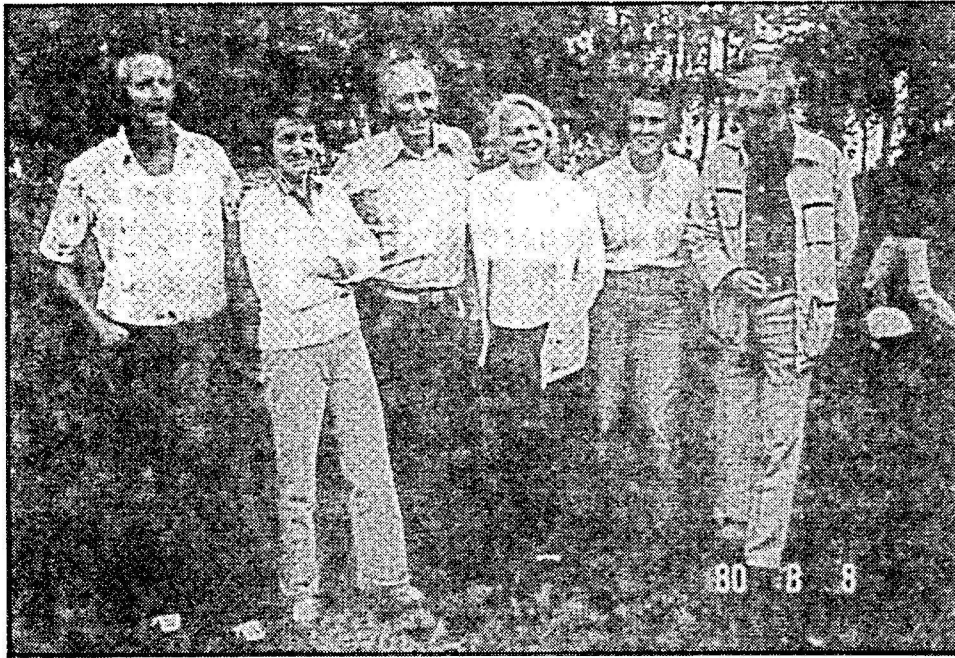
Tyvärr drabbades hon liksom Ingegerd av TBC och tvingades avbryta studierna redan under första läsåret. Hon blev inlagd på Sollidens sanatorium, samtidigt med Ingegerd. Blev efter tillfrisknandet kvar på Udden fram till 1951.

Aren 1948-51 arbetade hon som butiksbiträde på Bränna i A G Sundkvists Diversehandel. Under den tiden läste hon en hel del per korrespondens.

Hon flyttade till Stockholm 1951. Arbetade även där först i affär. Efter självstudier, aftonskolor, där hon pluggade maskinskrivning, stenografi, språk m m, började hon arbeta på kontor. Senare blev hon sekreterare på Kihlströms Boktryckeri.

1957 gifte hon sig med Georg, och 1963, då första sonen, Felix, föddes, slutade hon förvärvsarbete. Paret hade några år sommarställe i Roslagen. Nästa son, Clemens, föddes 1965, och året därpå flyttade familjen till Eldagsen i Tyskland. Där föddes dottern Gisela 1969. Sedan flyttade familjen 1980 till en villa i Springe, där de fortfarande bor. 1983 omkom äldste sonen Felix.

Gunvor blev den, som hamnade längst bort, och besöken hem har av naturliga orsaker inte kunnat bli så många. De senaste åren har det ändå blivit någon Udden-vecka varje år. Och förhoppningsvis blir det även framdeles på det sättet. Och kanske den yngre generationen anammar traditionen.

Josef ALVAR

Lillbarnet, 32 07 16. Yngst i syskonskaran, den ende som är född på Udden. Ompysslad av mor, mormor och äldre syskon. Hela barndomen på Udden, små- folk- och fortsättningsskola i Havsnäs. Fick läsa en del utöver skolplanen för magister Källberg.

Pluggade per korrespondens genom Hermods under tonåren; svenska, matte, biologi, svensk litteratur m m.

Tidigt intresserad av fiske och jakt, så de ämnena fick oftast företräde! I Bengts fotspår lärde jag mig hjälpa till med vardags-sysslorna på Udden.

Kom med i arbetslivet genom att hugga ved i diverse gårdar i byn, likaså potatishackning eller slätter. Bärplockning "på förtjänst" Sålde fröer på vintrarna till första egna sågen och yxan.

Kom med i planteringsarbete 1944, började hugga timmer 1947. Jobb åt Skogsvårdsstyrelsen med inventering den sommaren. Därefter perioder med huggning blandat med arbetslöshetsperioder några år. Under de sistnämnda fiske och jakt, vissa tider rent yrkesfiske tillsammans med Bengt.

Huggning åt Olle Sundkvist, Brändholm i Borgvattnet och 1951-52 åt Per Söderlund på Klingerberget. Vårsångerna 1951 och 52 anställning i Örebro som tummare i mellan-Sverige.

1952-53 lumpen, jägartjänst på I5 i Östersund. Efter lumpen "smygpraktiserade" jag i skogen åt diverse företag. Huggning å Nordmalings AB i Nordanås, flottning i Lögdälven, sågverkspraktik hos Korsnäs i Gävle, Huggning hemma åt Björkå och Graninge, sedan åt SCA tills jag våren 1958 kom in på förberedande skogskursen i Storsund.

Jag bodde, sedan mormor börjat vara i Alanäset hos moster Hulda på vintrarna, ömsom hos Inge och Joel, ömsom hos Anna-Britta och Bengt.

Friade på Bränna, förlovning sista april 1956 med Kerstin. Hösten 1958 kom jag in på Bispgårdens skogsskola, ettårig utbildning. Anställdes av SCA som skogvaktare i Alanäs hösten 1959, Kerstin och jag gifte oss den hösten och flyttade till Alanäset.

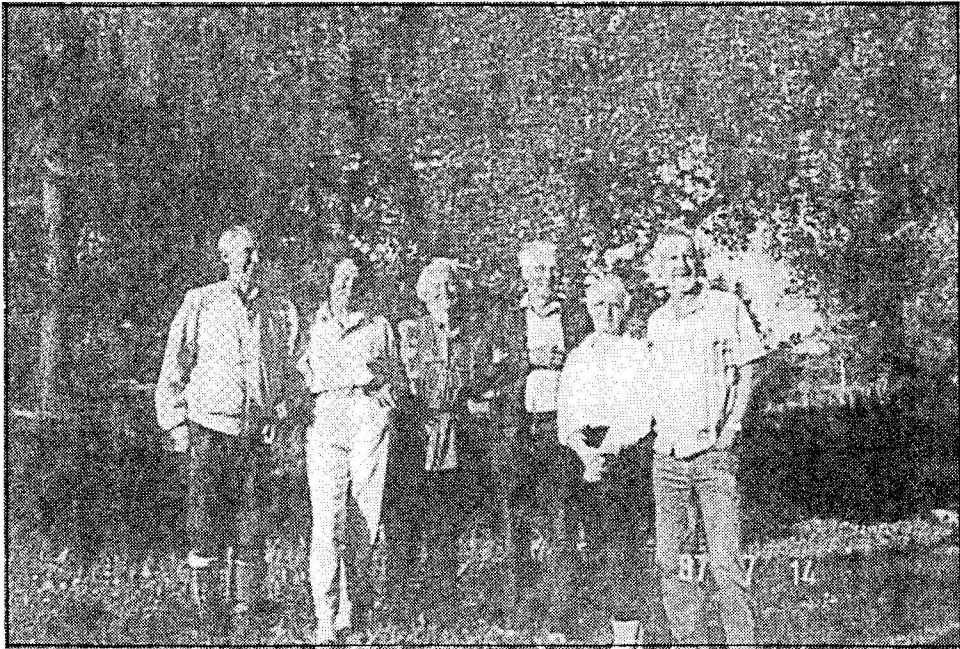
Alanäsbevakningen slogs samman, först med Lövberga, sedan Högbynäs och Lillviken, så småningom också Gäddede.

Blev kvar som skogsfaktor till 1974, 1961 och 63 föddes våra två barn, Annica och Dan.

1974 flyttades arbetsplatsen till Strömsund, tjänst som förvaltningsplanerare. Det jobbet har jag haft till nyåret 1989. Då sökte jag tillbaka till det då lediga jobbet som AO-chef på min gamla bevakning, Gubbhögens AO.

Många semestrar under barnens uppväxttid tillbringades i sportstugan i Ursvattnet. Jakt, fiske och skytte har varit de stora intressena. Ett väl tillmätt mått av jaktlycka gavs "åt den son som sist blev född" .. I form av mängder av pälsvilt, fågel och hare, många älgar, några lodjur och en björn.

Våren 1985 köpte vi faktorsbostaden i Alanäs, där vi förhoppningsvis även framdeles får besök av släkten!

En beskrivning av uppväxttiden på Udden är svår att göra detaljerad. Hur den fina syskonkänslan byggdes upp och formades till ett livsbehov på alla svårigheter vi mötte på vägen. Samhörigheten mellan oss och mormor, mosterfamiljerna med barn, lekkamraterna, där väl Tore och Anna-Britta var de som oftast fanns i närheten.

Mormors övervakande ögon och aldrig sinande omtanke om oss. Hennes kloka råd, ovärderlig livsvisdom i få ord. Citat: "Har Du inget gott att säga om en människa, så säg inget".

Det var väl bara vid enstaka tillfällen som vi var hemma samtidigt men vi tre yngsta väl i stort sett hemma kontinuerligt fram till slutet av fyrtiotalet. Alltid var det lika spännande och roligt, när någon äldre kom hem.

Jularna minns man speciellt, när vi alltid samlades. Finrummet, salen, eldades upp, och den speciella doften av målarfärg som hetade upp av skenet från kaminen glömmar väl ingen av oss någonsin. Eller glädjen över de många gånger både få och små klapparna, oftast egentillverkade. Dagens dyra prylar får nog aldrig ett sådant mottagande.

Så GOTT jag minns, sa en kamrat till mig om vår barndom på min femtioårsdag. Det vill jag för egen del instämma i, vad det gäller min uppväxt på Udden, Det allra "gottaste" utan tvekan just hur vi var "rädda om varandra", syskonen och mormor.

Hur väl minns jag inte, hur Ingegerd agerade "lill-mamma" åt oss yngsta. Hur Bengt var både storebror och en fadersgestalt att ta skydd hos. Hur Gunvor, bara genom att titta på mina - större än jag! - skolkamrater, fick dem att avstå från otrevligheter. När man fick åka till Strömsund och Tage guidade och bjöd på glass och gott. Bertas brev, som mormor läste högt, högtidsstunder.

Jag kan inte minnas, att vi barn behövde svälta trots armodet. Kanske beroende på, att mor och mormor i första hand såg till att vi fick äta oss mätta, och själva ofta avstod sin del. Dagens barn skulle säkert rynka på näsan åt den kost som serverades då, men vi åt med god aptit. Och bad bordsbön till! Väldigt ofta bestod dagens huvudmål av småpotatis, lingonmos och mjölk, Mjölken naturligtvis separerad, för att få lite grädde till smör.

Trädgårdsland, potatisland, ko, får och höns, slätter och vedanskaffning var gemensamma arbeten och problem. De problemen blev väl mindre efterhand som Bengt och sedan jag växte upp. Bengt fiskade med predikant Bergström och fraktade hem lake och storröding ur Flåsjön, abborre och mört från Ursvattnet och Jerilvattnet. En del arbeten dök upp här och där, och livet blev lite lättare.

Bengt och jag blev, med kortare bortavaroperioder, de två, som blev hembygden trogna. Efterhand skaffade alla syskonen livskamrater. Alla inlemmades som en heit naturlig sak i gemenskapen, likaså de ätteläggare som efterhand anlände. Fina ljuspunkter i tillvaron har träffarna på Udden, genom alla år, alltid varit. Träffar där vi samlats, med familjen Bengt som medelpunkt, träffar med spel och sång.

SA GOTT JAG MINNS !

Nu har syskonskaran förlorat en av sina länkar, säkert den viktigaste för samhörighetskänslan. Bengt var ju den, som med sin förmåga att skapa trivsel och stämning "gjorde" träffarna. Med sitt sätt att alltid "ställa upp" för oss andra, sin humor, sin sång och sitt spel - och mest - sin förmåga att lyssna

Det är upp till oss som är kvar att försöka bevara samhörigheten. Att minnas och bevara allt det som varit gott. Och att minnas det som varit svårt på rätt sätt. Det svårt är, fostrar.

Den här lilla berättelsen har för mig varit ett sätt att skriva av mig en del av sorgen efter Bengt. Men samtidigt har en stor glädje smugit sig in i sinnet. Tänk att ha fått vara en del i denna fina gemenskap!

Hoppas eventuella läsare i yngre generationer tar till sig ett litet budskap ur berättelsen.

Alanäset sommaren och hösten 1988

ALVAR